

MÅL OG PRIORITERINGER FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I 2017 – POLITIET OG STATSADVOKATENE

I. INNLEDNING

Riksadvokatens overordnede ansvar for fagledelse av straffesaksbehandlingen er uttrykkelig forankret i straffeprosessloven § 56 og påtaleinstruksen § 7-5 tredje ledd og understreket i en rekke dokumenter fra regjering og Storting, og kan også ses på som en avledet konsekvens av ansvaret for å påtaleavgjøre og iverksette de enkelte straffesaker. Denne utøves særlig gjennom angivelse av generelle mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i et årlig rundskriv. De generelle mål er høy kvalitet, høy oppklaringsprosent, kort saksbehandlingstid og adekvat reaksjon, og det angis hvilke saker som skal gis forrang ved knapphet på ressurser. Rundskrivet vil også innbefatte flere konkrete, politiske styringssignaler. Påtalemyndighetens politiske uavhengighet gjelder *enkelt sakene*. Den generelle fagledelse skjer i et samspill med våre politiske myndigheter, som fastlegger landets kriminalpolitikk. Regjeringen gir generelle føringer for politiets og påtalemyndighetens oppgaveløsning særlig i budsjettforslaget, jf. Prop. 1 S, som behandles og fastsettes av Stortinget. Her angis blant annet konkrete, overordnede prioriteringer for innsatsen på ulike kriminalitetsområder. Regjeringens politiske mål på vårt felt finnes også nedfelt i andre sentrale styringsdokumenter, eksempelvis i ulike handlingsplaner.

Justis- og beredskapsdepartementet operasjonaliserer de overordnede politiske føringer i tildelingsbrev til de aktuelle etater, riksadvokatens og Politidirektoratets oppgave og ansvar er å omsette den vedtatte kriminalpolitikken i handling. Styringssignalene fra direktorat og påtalemyndighetens ledelse vil således være avstemt og omforent.

Mål- og prioriteringsrundskrivet for 2017 viderefører hovedlinjene i tilsvarende rundskriv for 2016.¹ Riksadvokatens generelle mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen ligger i hovedsak fast. Rundskrivet må sees i sammenheng med rundskriv nr. 2/2012 om krav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene.²

I tillegg må rundskrivet sammenholdes med sentrale styringsdokumenter, særlig:

- Politisk plattform av 7. oktober 2013 for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet
- Prop. 1 S (2016-2017), særlig side 13-21 og 95-122
- Innst. 6 S (2016-2017), særlig side 5-12 og 27-42
- Innst. 306 S (2014-2015), med vedlegg, om Nærpolitireformen
- Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet av 6. januar 2017
- Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Politidirektoratet av 2. februar 2017

¹ Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2016 av 29. februar 2016.

² Rundskrivet er under revisjon og nytt kan forventes utstedt i løpet av året.

- Politidirektoratets disponeringsskriv for 2017 til politi- og lensmannsetaten (forventes ettersendt om kort tid)

Departementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet er utarbeidet i samråd med riksadvokaten. Det har vært dialog mellom Politidirektoratet og riksadvokaten om de deler av direktoratets disponeringsskriv til politi- og lensmannsetaten som har betydning for straffesaksbehandlingen, og om disponeringsskrivet til ØKOKRIM. Riksadvokaten har forelagt dette rundskriv for departementet og direktoratet før utsendelse.

II. HOVEDMÅL OG HOVEDUTFORDRINGER

Straffesaksbehandlings hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet. Grunnleggende forutsetninger for å oppnå slik effekt er at straffbare forhold blir avdekket og oppklart slik at gjerningspersonene kan straffeforfølges og ilegges adekvate reaksjoner.

Regjeringens mål for straffesakskjeden i 2017 er:³

- Redusert alvorlig kriminalitet
- Styrket forebygging
- En mer effektiv straffesaksbehandling

Ved kriminalitetsbekjempelsen må trusselen fra organiserte kriminelle miljøer og den alvorlige kriminaliteten møtes med tilstrekkelig alvor, især integritetskrenkelser og grov profittmotivert kriminalitet. Faren for terror og voldelig ekstremisme skal fortsatt vies nødvendig oppmerksomhet.

Implementeringen av Nærpolitireformen fortsetter i 2017. Den innebærer endringer i politiets struktur så vel som arbeidsmåte, og skal sikre et tilgjengelig, kompetent, effektivt og lokalt nærpoliti. Det skal også innenfor etterforskning og påtale utvikles gode fagmiljøer som er rustet til å møte dagens og morgendagens kriminalitetsutfordringer. Kapasiteten og kvaliteten i straffesakskjeden skal forbedres gjennom etablering av større og mer kompetente etterforskningsmiljøer i de nye politidistriktene. Etterforskning som fag skal gis økt oppmerksomhet. Gjennomføringen av reformen antas å bli krevende, men produksjonen og resultatene i straffesakskjeden er forutsatt opprettholdt og styrket i tråd med de føringer som gis i dette rundskrivet.

Det er ingen tvil om at måten aktoratene gjennomføres på, er i endring. Påtalemyndigheten skal ta i bruk og nyttiggjøre seg digitale løsninger og bidra til at denne utviklingen skjer på en fremtidsrettet, hensiktsmessig og god måte. En opptrapping i bruk av digitale aktorater er en nødvendig del av denne utvikling.

III. ETTERFORSKING SOM SATSNINGSOMRÅDE

I Prop. 61 LS (2014-2015) – Nærpolitireformen – understreket Justis- og beredskapsdepartementet at det var dokumentert betydelige svakheter på straffesaksområdet, og ulike tiltak skal iverksettes for å oppnå bedre resultater. Det er felles enighet i departementet, direktoratet og ved Riksadvokatembetet om at det er nødvendig å styrke straffesaksbehandlingen i politiet og påtalemyndigheten.

Politidirektoratet har, i samarbeid med riksadvokaten, ledet arbeidet med å utarbeide en handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet. Planen, som går over en tidsperiode på tre år, ble lansert i mai 2016, og inneholder en rekke tiltak for å sette etterforskningsfeltet bedre i stand til å drive kontinuerlig forbedring. Riksadvokaten gir sin ubetingede støtte til planen.

³ Prop. 1 S (2016-2017) side 14.

Straffesaksbehandlingen ligger som kjent under riksadvokatens ansvarsområde, hvilket gir rett og plikt til å fastsette de krav som skal stilles til etterforskningen, både generelt og i den enkelte sak, jf. bl.a. påtaleinstruksen § 7-5. Etter riksadvokatens syn vil følgende forhold stå sentralt om en skal lykkes i å realisere de forventninger regjering og Storting har til en forbedring av straffesaksbehandlingen i politiet og påtalemyndigheten:⁴

- engasjement for etterforskningsfaget hos toppledelsen i politiet, med tilhørende prioriteringer og legitimitet
- etterforsningsledelse (både påtalemessig og politifaglig)
- oppmerksomhet mot kvalitet, kompetanse, praksis, trening og evaluering, et mer forpliktende system
- fagledelse fra statsadvokatenes side, og oppfølging fra Politidirektorat og riksadvokat

Det tilligger politimesterne, med bistand fra statsadvokatene, å implementere tiltakene på en god og adekvat måte i det enkelte politidistrikt.

IV. RESULTATMÅL MV. FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN

1. Innledning

En effektiv straffesakskjede med god kvalitet og fremdrift i alle ledd er en nødvendig forutsetning for å oppnå best mulig forebyggende effekt, økt rettsikkerhet for de involverte og en bedre kriminalitetsbekjempelse. Hovedmålene om målrettet og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet som ivaretar rettsikkerhet og grunnleggende menneskerettigheter, videreføres.

2. Høy oppklaring

Avdekking av straffbare forhold og plassering av skyld hos den ansvarlige gjerningsperson er avgjørende for å nå straffesaksbehandlingens overordnede mål om redusert kriminalitet, og er av stor betydning for fornærmede og andre involverte. Det er derfor et mål at politiets etterforskning skal føre til oppklaring av sakene.

For de prioriterte sakene (jf. punkt V) er oppklaring særlig viktig, og disse skal søkes oppklart så langt råd er.

Grov integritetskrenkende kriminalitet som vold og seksuallovbrudd utgjør et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem, og det er et sentralt mål at det skal være en særlig høy oppklaring i disse sakskategoriene. Det er ikke fastsatt et gjennomsnittlig mål for landet som helhet, men på bakgrunn av drøftinger mellom Politidirektoratet, statsadvokatene og lokalt politidistrikt er det fastsatt lokale mål, som riksadvokaten forutsetter blir nådd.

Riksadvokaten finner for øvrig grunn til særskilt å fremheve Prosjekt 3D-laserskanning ved Kripos. Dette er en metode som brukes til å lage tredimensjonale modeller av et område, objekt eller åsted, og som kan brukes til blant annet dokumentasjon og analyser av åsteder, objekter og hendelser, samt visualisering både under etterforskning og i retten. Nærmere informasjon er lagt ut på KO:DE. Anmodning om bistand til 3D-skanning gjøres via standard "Anmodning om teknisk bistand" til Kripos.

Oppklaring av vinningskriminalitet er viktig, blant annet fordi politiets evne til å avdekke og irtetteføre slik kriminalitet har stor preventiv effekt. Svake resultater på dette området – som er en type kriminalitet som ofte rammer folk flest – kan over tid svekke befolkningens tillit til politiet og den alminnelige trygghetsfølelsen i samfunnet. Riksadvokaten understreker derfor

⁴ I tillegg er arbeidsbetingelser og fagets status særlig viktig.

også i år at politiet ikke må tape av syne betydningen av at også mindre, og tilsynelatende hverdagslige lovbrudd, blir etterforsket og oppklart.

En god innsats mot organiserte kriminelle miljøer som begår alvorlig kriminalitet som tradisjonelt ikke anmeldes, kan i perioder rettferdiggjøre at oppklaringsprosenten synker og saksbehandlingstiden øker.

3. Kort saksbehandlingstid

Saksbehandlingstid

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for oppklarte saker var for landet som helhet 94 dager i 2016. Som for oppklaringsprosenten varierer saksbehandlingstiden mellom politidistriktene og innen ulike sakskategorier.

Etter drøftinger mellom Politidirektoratet og riksadvokaten er det fastsatt et mål om gjennomsnittlig saksbehandlingstid i voldtektssaker (straffeloven §§ 291-294) på 130 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet.

Fristene i voldssaker og i saker med unge lovbrøyttere videreføres:

- I saker som gjelder grov kroppskrenkelse, kroppsskade og grov kroppsskade (straffeloven §§ 272-274),⁵ skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig.

De lovbestemte fristene for avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner, jf. straffeprosessloven § 239 e, forutsettes overholdt, og at sakene har god fremdrift også etter gjennomføringen av det tilrettelagte avhør. Oppfølging av disse sakene skal for øvrig gjøres til tema ved statsadvokatenes tilsyn av politidistriktene, jfr. punkt V.1.

Ovenstående gjelder saker hvor påtalemyndigheten i politiet har påtalekompetansen. Fristene gjelder også for politiets oversendelse til høyere påtalemyndighet når kompetansen til å avgjøre tiltalespørsmålet hører under statsadvokaten eller riksadvokaten. I slike tilfeller gjelder følgende mål/frister for Den høyere påtalemyndighet:

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for påtale- og klagesaker skal ikke overstige 30 dager, og 90 % av påtale- og klagesakene skal være avgjort innen dette tidsrommet.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra saken ble mottatt fra politiet. Tiltalespørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom særlige omstendigheter gjør det nødvendig.

Det skal forøvrig tilstrebes kort saksbehandlingstid i de sentralt prioriterte sakene (jf. punkt V), i saker med varetektsfengsling, i saker om opphør av tvungent psykisk helsevern/tvungen omsorg og prøveløslatelse fra forvaring. Rask etterforskning og iringteføring er videre viktig i saker begått av gjengangere.

⁵ Jf. statistikkgruppene i STRASAK JUS 605.

Ved kompleks og alvorlig kriminalitet må kravet til hurtighet vurderes opp mot oppklaring og muligheten for å inndra utbytte.

Etterforskningen skal allerede fra initialfasen være målrettet og styrt. Unødig "liggetid" og restanser må unngås gjennom aktiv porteføljestyling, hensiktsmessig arbeidsfordeling og en tilfredsstillende ressurstilgang. Gode rutiner må sikre en løpende og forpliktende oppfølging av tidsbruken gjennom hele straffesakskjeden.

Etterforskningsplaner ved mistanke om drap

Riksadvokaten har tidligere gitt direktiver om at det skal utarbeides etterforskningsplaner i saker om voldtekt, seksuallovbrudd mot barn og vold i nære relasjoner, med mindre saken er så oversiktlig at det fremstår som åpenbart unødvendig. En utvider nå plikten til å utarbeide etterforskningsplaner til saker hvor det er mistanke om drap. Også i disse sakene forutsettes at saken ikke er så oversiktlig at det fremstår som åpenbart unødvendig å utarbeide slik plan. Kravene til etterforskningsplaner er de samme som følger av riksadvokatens brev av 8. november 2013 om bruk av slike planer i voldtektssaker. Riksadvokatens krav om slike planer er også nedfelt i retningslinjer utarbeidet av Politidirektoratet. En vil senere vurdere om det bør gis direktiver om at det skal utarbeides etterforskningsplaner i flere saker, som for eksempel i alvorlige brannsaker og ved arbeidsulykker hvor noen har omkommet. Men bruk av etterforskningsplaner i andre alvorlige saker som er omfattet av riksadvokatens sentrale prioriteringer anbefales.

Restanser

Ved utgangen av 2016 var det totalt for landet som helhet 35 504 ikke påtalebehandlede saker eldre enn 3 måneder, hvorav 7 076 var eldre enn 12 måneder. Restansene i politiet er fortsatt for store, særlig sett hen til den markante nedgangen som er registrert i den anmeldte kriminaliteten. Få restanser – og særlig få *gamle* restanser – er en forutsetning for å nå målet om kort saksbehandlingstid. Det må fortsatt arbeides systematisk og målrettet for å redusere restansene.

Følgende resultatkrav er nedfelt i Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Politidirektoratet:⁶

- Antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 12 mnd. skal ikke overskride 5000
- Antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 mnd. skal ikke overskride 30 000

Det er på bakgrunn av drøftinger mellom Politidirektoratet, statsadvokatene og lokalt politidistrikt fastsatt lokale mål for restansene, som riksadvokaten forutsetter blir nådd.⁷

4. Adekvat reaksjon

Adekvate reaksjoner er en sentral premiss for at straffesaksbehandlingen skal nå sitt overordnede mål om å forebygge kriminalitet. Påtalemyndigheten har et særlig ansvar for å bidra til korrekte straffer gjennom sine påtalevedtak og nedleggelse av straffepåstander for domstolene. Hvor det er ønskelig med endringer eller avklaringer av ulike straffenivå, må alle trinn av påtalemyndigheten aktivt søke å påvirke rettsutviklingen gjennom å anke egnede saker, også til Høyesterett. Dersom det utmåles straff i strid med det normalstraffenivået som er etablert eller som er betydelig lavere enn dette nivået uten at det kan påvises reelle formildende omstendigheter, bør påtalemyndigheten normalt anke.

I 2017 skal reaksjonsspørsmålet vies særlig oppmerksomhet innen følgende områder:

⁶ Tildelingsbrevet til Politidirektoratet side 10.

⁷ Disponeringsskriv fra Politidirektoratet til politidistriktene, med vedlegg.

- Seksuelle overgrep, grov voldskriminalitet og annen grov integritetskrenkende kriminalitet
- Grov profittmotivert kriminalitet
- Dødsulykker i trafikken
- Alvorlige trusler

Ved ikrafttreddelsen av ny straffelov ble strafferammene for *mishandling i nære relasjoner* hevet, og det er i forarbeidene understreket at straffenivået skal heves, især for de grove overtredelser. Det må i den forbindelse påses at handlingen(e) både i tiltalen og under bevisførselen blir belyst på en måte som også legger til rette for at Høyesterett har et godt grunnlag for å normere straffenivået.⁸ Påtalemyndigheten skal fortsatt følge opp lovgivers klare føringer om strenge straffer i voldssaker og ved seksuallovbrudd.

Grensedragningen mellom straffrie ytringer og diskriminerende eller hatefulle ytringer som rammes av straffeloven § 185 (straffeloven 1902 § 135a) har tradisjonelt vært viet ikke ubetydelig oppmerksomhet fra riksadvokatens side, og det foreligger som kjent flere prinsipielle avgjørelser om disse spørsmål. Også hverdagslivets diskriminerende og hatefulle ytringer fordrer oppmerksomhet, og påtalemyndigheten bør arbeide for å få bragt reaksjonsnivået i flere slike saker for Høyesterett til avgjørelse.

Påtalemyndigheten er altfor tilbakeholden med å påstå idømt elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm) ved kontaktforbud ved siden av eller istedenfor annen straff, jf. straffeloven §§ 57 og 58. Dette er et viktig virkemiddel for å beskytte mot vold og overgrep, og riksadvokaten understreker betydningen av at det vurderes.⁹

Ved *grov profittmotivert kriminalitet* er gjerningspersonene ofte involvert i ulike straffbare handlinger av alvorlig art. De må møtes med strenge reaksjoner. Det er et kriminalpolitisk mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg, og inndragning må derfor stå sentralt i bekjempelsen av alle former for profittbasert kriminalitet og hvitvasking.¹⁰

Det er grunn til å se nærmere på straffenivået for menneskesmugling, som synes noe lavt, bl.a. i forhold til nivået for brudd på innreiseforbud, og påtalemyndigheten bør søke å finne en egnet sak for prøving i Høyesterett.

Ved bekjempelse av *barne- og ungdomskriminalitet* bør påtalemyndigheten være en pådriver for å prøve ut alternative reaksjonsformer og finne andre straffereaksjoner enn fengsel, i tråd med lovgivers intensjoner. Samfunnsstraff med tett oppfølging fra kriminalomsorgen kan være godt egnet for unge lovbrutere. Likeledes ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, med deltagelse i ungdomsmøter og oppfølging av ungdomsplan, eller mekling i konfliktråd.¹¹

Virkeområdet for de strafferettslige særreaksjonene, jf. straffeloven § 62, ble ved lov 29. april 2016 nr. 7 utvidet slik at personer som er strafferettslig utilregnelige og som begår gjentatt lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, skal kunne idømmes dom på overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg. Formålet med den foreslåtte utvidelsen er å ivareta samfunnets behov for å kunne beskytte seg mot lovbrudd som har

⁸ Artikkel i boken *Rettsavklaring og rettsutvikling*, Festskrift til Tore Schei, side 516 flg.

⁹ Jf. Politidirektoratets brev av 11. februar 2013 til politimestrene og direktoratets rundskriv 2013/003 om bruk av elektronisk kontroll ved kontaktforbud.

¹⁰ ØKOKRIMs *Veileder til effektiv inndragning* (2012) er i denne sammenheng et meget nyttig verktøy for politi og påtalemyndighet. Veilederen er tilgjengelig i KO:DE.

¹¹ Riksadvokatens brev av 16. januar og 14. desember 2015.

omfattende konsekvenser for andre borgere og samfunnet, dersom de begås gjentatte ganger. Endringene trådte i kraft 1. oktober 2016 og bes fulgt opp på en adekvat måte.

V. PRIORITERING VED IVERKSETTELSE OG GJENNOMFØRING AV ETTERFORSKING

1. Sentrale og landsdekkende prioriteringer

Riksadvokatens sentrale og landsdekkende prioriteringer for iverksettelse og gjennomføring av etterforskning er fortsatt få og stabile, hvilket innebærer at det er et betydelig rom for lokale prioriteringer i statsadvokatregionene og politidistriktene. Hovedlinjene i kriminalitetsbekjempelsen ligger fast over tid, hvilket både er tilsiktet og gunstig. Samtidig må politiets innsats alltid være tilpasset den faktiske kriminalitetssituasjonen i distriktet og den forventede utvikling.

Følgende sakstyper er prioritert av riksadvokaten:

- Drap og andre alvorlige voldslovbrudd som setter liv og helse i fare, herunder ildspåsettelse, vold mot barn og mishandling i nære relasjoner
- Alvorlige seksuallovbrudd, herunder misbruk og overgrep mot barn på nettet
- Alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet, herunder alvorlige narkotikalovbrudd
- Økonomisk kriminalitet av alvorlig karakter, særlig den som rammer fellesskapet, alvorlig IKT-kriminalitet, og alvorlig miljøkriminalitet som rammer det indre miljø (arbeidsmiljøet og arbeidsmarkedet) eller det ytre miljø (natur, forurensning, kunst og kulturminne)
- Alvorlige trafikklovbrudd, herunder dødsulykker, ulykker med betydelig personskade og trafikkatferd som bærer preg av at gjerningspersonen aksepterte en risiko for en alvorlig ulykke
- Straffbare handlinger motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, religion eller livssyn, seksuelle orientering eller nedsatte funksjonsevne (hatkriminalitet)

Riksadvokaten understreker at prioriteringen gjelder for politidistriktets samlede straffesaksbehandling, uten innbyrdes rangering. Politimesteren har ansvaret for at alle saker i distriktet som faller innenfor riksadvokatens prioriteringer gis forrang dersom det er knapphet på ressurser, uavhengig av hvilken organisatorisk enhet som i utgangspunktet er tildelt etterforsknings- og påtaleoppgaven. Det påligger derfor politimesteren å sørge for en hensiktsmessig ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis den nødvendige oppfølging. Riksadvokaten legger til grunn at de nye og større distriktene gir bedre forutsetninger for en lokal innsats tilpasset den enkelte saks alvor og prioritet.

Mishandling i nære relasjoner kan etter omstendighetene omfattes av riksadvokatens sentrale prioriteringer, særlig gjelder dette saker om alvorlig mishandling. Slike saker skal fortsatt vies særskilt oppmerksomhet. En forutsetning for å kunne bekjempe og avdekke denne form for kriminalitet, er at offeret har tillit til at politiet og påtalemyndigheten er i stand til å gi beskyttelse mot nye overgrep og krenkelser. I denne sammenheng er ileggelse, og aktiv oppfølging, av besøksforbud et sentralt virkemiddel, som er altfor lite brukt¹², jf. foran under IV.4.

Misbruk og overgrep mot barn på nettet er et økende samfunnsproblem. Oppklarte straffesaker indikerer at omfanget av personer som deler overgrepsmateriale (krenkende bilder) er betydelig. Mange av sakene inneholder dokumentasjon av fysiske og seksuelle overgrep. Ofrene må søkes identifisert, så langt det er praktisk mulig, slik at de får nødvendig hjelp, støtte og beskyttelse

¹² Pr. 1. oktober 2016 var det lagt ned påstand om elektronisk kontroll i 11 saker iflg. Prop. 12 S (2016-2017) Opptrappingsplan mot vold og overgrep.

samtidig som innsatsen for å avdekke og straffeforfølge gjerningsmennene må forsterkes. Lang ventetid for gjennomgang av databeslag er en utfordring. Riksadvokaten understreker at det i slike saker alltid må foretas en kvalifisert vurdering av sakens alvor og faren for nye overgrep (mistenktes vandel, tilgang til barn, mv.) ved vurderingen av om det enkelte databeslag skal gis prioritet.

Saker om *alvorlig vold mot små barn og andre særlig sårbare fornærmede* er krevende både å etterforske og påtaleavgjøre, og må behandles med særlig grundighet. Den viktige initialfasen må gis nødvendig prioritet. Kripos har bred ekspertise på området, og i saker om vold mot små barn som blir alvorlig skadet, forventes å få varige mén eller dør, *skal* Kripos varsles og konsulteres allerede ved de innledende undersøkelser. Også i andre saker om vold mot små barn skal det så tidlig som mulig i etterforskningen – og fortløpende – vurderes nøye om det skal anmodes om bistand derfra. Det vil gjennomgående være behov for å innhente uttalelse fra høyt kvalifiserte medisinsk sakkyndige i denne type saker. Også odontologiske undersøkelser kan gi viktige opplysninger. Utforming av et presist og adekvat mandat, gjerne i samråd med de sakkyndige, er meget viktig. Alle muligheter for avklaring av årsaks- og ansvarsforhold skal som hovedregel være utprøvd før en slik sak henlegges.

Erfaringsmessig kan det ofte være vanskelig å identifisere den direkte voldsutøver i saker om vold mot barn. Det må vurderes nøye om *medvirkningslæren* likevel kan gi grunnlag for tiltale. Riksadvokaten har i flere saker gitt ordre om utferdigelse av tiltale for barnemishandling hvor barnets omsorgspersoner enten selv har utøvd nærmere beskrevet vold mot barnet, eller ikke har søkt å forhindre vold mot barn de har omsorg for. Ved gjentatt vold og seksuelle overgrep mot barn må det vurderes om avvergeplikten er overholdt, jf. straffeloven § 196, særlig der hvor volden er grov og/eller forholdet har pågått over lang tid. Problemstillingen er bl.a. aktuell også overfor personer i hjelpeapparatet, og det minnes om den relativt korte foreldelsesfristen som her gjelder.

Riksadvokaten er kjent med at det har vært avdekket at mindreårige asylsøkere som har kommet til Norge har vært gift og hatt seksuell omgang i strid med den norske straffelovgivningen. Om slike forhold som har funnet sted før innreisen til Norge skal strafforfølges her, må vurderes konkret i den enkelte sak. Men dersom et giftermål og etterfølgende seksuell omgang i utlandet har vært i overensstemmelse med de lover og kulturelle konvensjoner som gjelder i hjemlandet, kan anvendelsen av den alminnelige rettsstridsreservasjon tilsi at forholdet ikke strafforfølges i Norge. Riksadvokaten understreker at dette stiller seg annerledes for slike forhold som begås etter innreise i Norge, slik at den norske straffelovgivningen da gjelder fullt ut og skal håndheves i samsvar med dette.

Partnerdrap utgjør om lag ¼ av alle drap i Norge.¹³ Nyere forskning viser at drapsoffer ofte har hatt kontakt med hjelpe- og behandlingsapparatet i forkant av drap. Riksadvokaten minner om at avvergeplikten også gjelder der voksne personer er ofre.

Målrettet etterforskning med sikte på inndragning av utbytte skal prioriteres høyere. Dette gjelder ikke minst i hvitvaskingssaker. Det må i slike saker undersøkes om EFE (ØKOKRIMs enhet for finansiell etterretning) besitter relevant informasjon. Ved etterforskning av grenseoverskridende hvitvaskingssaker må det vurderes om det er behov for å etablere et internasjonalt samarbeid eller be om bistand fra utenlandske myndigheter. Det bør gis en tilbakemelding til myndighetene som har ytt bistand.

¹³ Solveig Karin Bø Vatnar, Partnerdrap i Norge 1990-2012.

Overtredelser av straffeloven §§ 257 og 258 (*menneskehandel*) blir gjerne begått som ledd i organisert kriminalitet. Menneskehandel bryter grunnleggende menneskerettigheter og er grov kriminalitet som rammer ofrene svært hardt. Regjeringen la i desember 2016 frem en ny handlingsplan mot menneskehandel med blant annet krav til forbedringer i politiets organisering og innsats. Særlig gjelder dette ved etterforskning når barn kan være ofre for menneskehandel. Innsatsen hvor barn forsvinner fra mottak eller omsorgssenter skal prioriteres på linje med andre forsvinningssaker, og politidistriktene må etablere gode samarbeidsrutiner med utlendingsmyndighetene og barneverntjenesten i slike saker. Politiet må aktivt søke å avdekke de lukkede miljøer som står bak menneskehandel, hvor det som regel er betydelig fortjeneste, og gjennomføre mer målrettet finansiell etterforskning. Flere menneskehandelssaker bør utvilsomt avdekkes. Man kan ikke avvente anmeldelser fra ofrene, som skal gis tilbud om bistand og beskyttelse. Riksadvokaten minner dessuten om at mistenkte i disse sakene etter omstendighetene selv kan være ofre for menneskehandel eller tvunget til annen kriminalitet jf. Europarådets menneskehandelskonvensjon artikkel 26 som pålegger statene å sikre at ofre for menneskehandel ikke i urimelig utstrekning selv blir utsatt for straffeforfølgning. Det kan være glidende overganger mellom menneskehandel og menneskesmugling. Få saker om menneskesmugling er registrert, og langt færre leder frem til positiv påtaleavgjørelse. Kripos har uttalt at norsk politi har lav kunnskap om menneskesmugling til Norge. Menneskesmugling utgjør også en sikkerhetsmessig utfordring. Profittmotivert, organisert menneskesmugling bør vies større oppmerksomhet.

Antall etterforskede og oppklarte straffesaker om *grov narkotikaovertrødelse* (straffeloven § 232 annet ledd) anses fortsatt som en viktig markør av politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten. Politiets arbeid med å avdekke bakmenn og inndragning av profitt må derfor også i 2017 gis tilstrekkelig oppmerksomhet. Innsatsen skal særlig rettes mot kriminelle nettverk og den illegale virksomheten som disse står for hva gjelder ulovlig produksjon, transport, smugling og omsetning. I samarbeid med tollvesenet og andre lands myndigheter skal det også rettes oppmerksomhet mot illegal handel med narkotiske stoffer via internett. Politiets aktivitet rettet mot brukermiljøer er også av betydning, særlig for å hindre nyrekruttering og for å få informasjon om alvorlig narkotikakriminalitet. Men for ordens skyld minnes om at denne form for arbeid ikke skal iverksettes eller benyttes for derigjennom å oppnå gode innsatstill.

Kriminalitetsutviklingen, spesielt de grove tilfellene, preges av stor og økende mobilitet, internasjonalisering og bruk av teknologi. Kriminelle organisert i såkalte multikriminelle nettverk samarbeider og engasjerer seg på stadig flere kriminalitetsområder, og identitetstyverier og bruken av falske dokumenter er tiltagende og bekymringsfullt. Bekjempelse av *alvorlig og organisert kriminalitet* forutsetter i mange tilfeller et tett samarbeid på tvers av politidistrikts- og etatsgrenser, og internasjonalt. Gode resultater fordrer også riktig og målrettet prioritering av politiets ressurser, tidsriktig etterretning og aktiv oppfølging av sentrale aktørers kriminelle virksomhet. Politimestrene oppfordres til å nyttiggjøre seg de finansieringsmuligheter som ligger i Samordningsorganet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet.

Ved lov av 17. juni 2016 nr. 54 er politiet gitt utvidet adgang til å benytte skjulte tvangsmidler ved etterforskning, avverging og forebygging av alvorlige lovbrudd, herunder saker om frihetsberøvelse, grov menneskesmugling, menneskehandel og overgrepssbilder av barn. Riksadvokaten forventer at politi og påtalemyndighet tar i bruk de metoder som lovendringene gir adgang til.¹⁴

Riksadvokaten understreker betydningen av en aktiv og målrettet innsats mot kriminalitet som rammer arbeidslivet. Det skal i 2017 rettes stor oppmerksomhet mot ulovlig bruk av utenlandsk

¹⁴ Foruten NOU 2009: 15, er det sentrale lovforarbeid Prop. 68 L (2015-2016).

arbeidskraft, menneskehandel, grov sosial dumping, tvangsarbeid og fiktiv fakturering. Hvitvasking av utbytte og kamuflering av straffbare handlinger i legal virksomhet er ikke sjelden elementer i slik kriminalitet, som også gjerne har forgreninger til utlandet. En målrettet innsats mot arbeidsmarkeds kriminalitet er viktig for å hindre undergraving av velferdsstaten, og fordrer et tett samarbeid på tvers av politidistrikter, særorganer og med andre offentlige kontrollorganer og næringslivet. Den oppmerksomhet som rettes mot bekjempelse av arbeidsmarkeds kriminalitet, må ikke få den konsekvens at innsatsen mot (annen) økonomisk kriminalitet av alvorlig karakter svekkes i noen særlig grad. I saker som gjelder *økonomisk kriminalitet*, må det undersøkes nøye om det er begått lovbrudd ut over typiske formalovertrедelser som f. eks. regnskapsovertrедelser.

Riksrevisjonen har i sin undersøkelse av myndighetenes innsats mot *arbeidmiljøkriminalitet* av 21. juni 2016 bemerket at "for dårlig etterforskning, lang saksbehandlingstid og svak fremdrift i etterforskningen gjør det vanskelig å innfri Stortingets forutsetninger om at lovbrudd i arbeidslivet skal føre til reaksjoner og konsekvenser for den som bryter loven."¹⁵ Deler av undersøkelsen omfatter arbeidsmiljø saker som omfattes av riksadvokatens sentrale og landsdekkende prioriteringer. Riksadvokaten minner om politimestrenes ansvar for riktig prioritering av sakene.

Innsatsen mot *alvorlig miljøkriminalitet* skal videreføres. Innenfor forurensningskriminalitet anses lovbrudd ved avfallshåndtering å utgjøre en stor trussel som kan medføre betydelig og uopprettelig skade på menneskers fertilitet eller helse og ødeleggende på naturmangfoldet. Også handlinger rettet mot viktige marine bioressurser, herunder ulovlig, urapportert og uregulert fiske (uuu-fiske) kan i enkelte tilfeller karakteriseres som alvorlig miljøkriminalitet. Det samme vil kunne gjelde noen tilfeller av brudd på lovgivning som skal verne mot innførsel eller spredning av fremmede organismer. Ulovlig uttak av ulv og andre arter som er truet av utryddelse, skal fortsatt prioriteres.

Politiets innsats mot alvorlige dataangrep, datainnbrudd og annen IKT-kriminalitet skal intensiveres. Denne formen for kriminalitet er sterkt økende i omfang og kompleksitet, samtidig som relativt få lovbrudd straffefølges. Disse sakene krever høy teknologisk kompetanse. For å kunne avdekke flere alvorlige straffbare forhold er det nødvendig å legge til rette for et tillitsfullt samarbeid mellom politidistriktene, Kripos og næringslivet. Internasjonalt samarbeid må også vektlegges.

Det er fortsatt et problem at representanter for *pressen* blir utsatt for trusler eller vold. I et demokratisk samfunn er det av grunnleggende betydning å sikre en fri og uavhengig presse. Påtalemyndigheten har ansvar for å bidra til dette ved å sørge for adekvat etterforskning og ved nedleggelse av tilstrekkelig strenge påstander for domstolene. Likeledes er tendensen til trusler og vold mot *dommere* bekymringsfull. Disse sakene er alvorlige for de berørte aktørene og deres familier, men også fordi en negativ utvikling her kan røkke ved rettsstatens fundament. Også *andre yrkesgrupper* er særskilt utsatt, og politiet skal for disse akseptere at anmeldelse for vold eller trusler inngis av den ansattes arbeidsgiver. Dette gjelder blant annet NAV-ansatte, ansatte i kriminalomsorgen og helsepersonell.

Vold og overgrep som rammer personer på grunn av deres hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne, såkalt *hatkriminalitet*, skal vies særskilt oppmerksomhet. Vold som retter seg mot personer eller grupper med utgangspunkt i hvem de er, hva de gir uttrykk for eller hvordan de ser ut, rammer ikke bare det enkelte offer, men skaper redsel og utrygghet hos alle med samme bakgrunn, og skal derfor håndteres med stort alvor av politiet. Enhver skal også kunne delta i den offentlige debatten og bevege seg fritt i

¹⁵ Dokument 3:15 (2015-2016)

det offentlige rom uten å bli utsatt for hatefulle ytringer. I Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016-2020 understrekes at den ønsker at hatefulle ytringer og hatkriminalitet prioriteres i alle politidistrikter, og at politimesteren må sørge for hensiktsmessige ressurser som sikrer at hatkriminalitet får nødvendig oppfølging.

Bortsett fra hatkriminalitet, gjelder prioriteringen av vold og overgrep *de alvorlige* overtredelsene. Om den enkelte overtredelse skal karakteriseres som "alvorlig" vil som utgangspunkt bero på en helhetsvurdering. Innen kategoriene volds- og seksuallovbrudd og narkotikakriminalitet skal, som et generelt utgangspunkt, straffbare handlinger som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 år anses som prioritert. Det bør i utgangspunktet ikke tas hensyn til forhøyelse av strafferammen som følge av konkurrens (straffeloven § 79 bokstav a), men vil ofte stille seg annerledes ved gjentakelse (straffeloven § 79 bokstav b). Forhøyet strafferamme etter straffeloven § 79 bokstav c skal naturlig nok legges til grunn hvis handlingen er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe.

Omfanget av enhver etterforskning, og ikke minst irettføringen for domstolene, må søkes tilpasset sakens alvor og kompleksitet. Aktiv bruk av straffeprosessloven § 70 vil kunne være nødvendig for å hindre at sakene svulmer opp i omfang og blir unødvendig ressurskrevende. Ansvar påhviler den påtaleansvarlige i politiet og statsadvokaten.

Til tross for foranstående avsnitt, er det utvilsomt slik at enkelte saker vil være meget krevende å irettføre. Ledelsen ved det respektive statsadvokatembete og ledelsen ved ØKOKRIM har et særskilt ansvar for, sammen med den aktuelle politimester, å sørge for at aktorene i slike ekstraordinært krevende saker gis den nødvendige støtte og oppfølging. Riksadvokaten har nedsatt en arbeidsgruppe som skal se nærmere på videre tiltak i et HMS-perspektiv.

2. Regionale og lokale prioriteringer

Riksadvokatens landsdekkende mål er få og generelle. Det er derfor nødvendig at politimesteren – i styringsdialogen med Politidirektoratet og i samråd med statsadvokatene – så langt som mulig konkretiserer de sentrale mål og utarbeider lokale mål i tillegg. Målene skal være realistiske, men samtidig noe å strekke seg etter. Politiet har gode analyseverktøy, og det er et ledelsesansvar å benytte disse til motivasjon og oppfølging.

Statsadvokatene og politimestrene må ta stilling til hvorledes den kriminalitet som ikke omfattes av riksadvokatens sentrale prioriteringer, skal behandles. Den alt overveiende del av den anmeldte kriminalitet faller utenfor både disse prioriteringer og den alvorlige kriminalitet som det i budsjettproposisjonen understrekes er et særlig mål å redusere. Her er det rom for regional og lokal prioritering. Ved slik prioritering må det foretas en sammensatt vurdering med utgangspunkt i kriminalitetens samfunnsskadelige virkning, hvordan den påvirker den alminnelige trygghetsfølelse i lokalsamfunnet og den faktiske situasjonen innenfor det enkelte politidistrikt. Dette vil normalt lede til at det legges stor vekt på å bekjempe den profesjonelle kriminalitet/kriminelle nettverk og straffbare handlinger som rammer særlig utsatte grupper. Ved blant annet vinningskriminalitet bør i tillegg graden av integritetskrenkelse, størrelsen på det tap handlingen påfører fornærmede, at handlingen rammer fornærmede særlig hardt og omfanget av gjerningspersonens utbytte, stå sentralt.

VI. STATSADVOKATENES TILSYN MED STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I POLITIET OG ANNEN FAGLEDELSE

Generelle retningslinjer for statsadvokatenes fagledelse er gitt i rundskriv nr. 2/2012 punkt III. Riksadvokaten minner om det som der fremgår om statsadvokatenes generelle ansvar for å

følge opp saksbehandlingstid, restanser og kvaliteten på politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. Likeledes ansvaret for å føre tilsyn med at politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved påtaleavgjørelser og påstander for domstolene, samt kvalitetskontroll av politidistriktets rutiner for straffesaksbehandlingen (systemkontroll) og et utvalg av enkeltsaker. Det forutsettes at statsadvokatene holder seg godt orientert om utviklingstrekk i straffesaksbehandlingen i det enkelte politidistrikt, slik at fagledelsen tilpasses lokale behov.

Den høyere påtalemyndighet er i de senere år ressursmessig styrket. Det er forutsatt at dette skal føre til *en forsterket og mer aktiv fagledelse* av politiets straffesaksbehandling.

Det er anført i departements tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet for 2017 at det under fagledelsen skal legges særskilt vekt på oppfølgingen av saksbehandlingstid i voldssaker med frist og nedbygging av de eldste restansene, samt på oppfølgingen av kvaliteten på politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. Videre må det påses at påtalemyndigheten i politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved sine påtaleavgjørelser og påstander for domstolene. Bruk av konfliktråd i egnede saker og nye strafferettslige reaksjoner (ungdomsoppfølging og ungdomsstraff) skal vektlegges.

Kvaliteten på straffesaksarbeidet er en avgjørende faktor for at hovedmålet om redusert kriminalitet skal nås. Det tilligger riksadvokaten å definere hvilke krav som skal stilles til etterforskningen både generelt og i den enkelte sak. Statsadvokatene skal gjennom sin fagledelse påse at gitte direktiver blir fulgt. Viktigheten av den kvalitetskontroll som skjer gjennom statsadvokatenes egen straffesaksbehandling, understrekes. Videre står statsadvokatenes inspeksjoner sentralt i arbeidet med å sikre at politiets straffesaksbehandling er av tilfredsstillende kvalitet. Gjennom adekvat veiledning og målrettet kompetansebygging skal avvik følges opp.

For øvrig skal statsadvokatene ved tilsyn av politidistriktene i 2017 rette særskilt oppmerksomhet mot:

- straksetterforskning ("etterforskning på stedet") – hvor og hvordan den er organisert, og kvaliteten ved det arbeidet som her utføres
- hvordan de nye politidistriktene etterlever de sentrale og landsdekkende prioriteringer
- tilrettelagte avhør – politiets oppfølging av sakene etter initialfasen (det første tilrettelagte avhør)

Når det gjelder tilrettelagte avhør, vil gjennomføring av et særskilt tilsyn med dette bli drøftet med embetslederne i mars 2017.

Avvik skal ved behov følges opp med instruksjon, veiledning og kompetansehevende tiltak.

Statsadvokatene bes i egen straffesaksbehandling, ved sine inspeksjoner og øvrige fagledelse ha særlig oppmerksomhet omkring *objektivitetskravet* som gjelder for all straffesaksbehandling, jf. straffeprosessloven § 226 tredje ledd. Riksadvokaten har merket seg at læringsrapportene både i "Monica-saken" og "Sture Bergwall-saken" understreker viktige aspekter ved politiets og påtalemyndighetens objektivitet under etterforskningen. Objektivitetsprinsippet er ufravikelig, og skal ivaretas gjennom alle stadier av straffesaksbehandlingen, jf. straffeprosessloven § 55 fjerde ledd. Kravet til objektivitet tilsier at det må utvises både evne og vilje til å vurdere et saksforhold med ulike innfallsvinkler og at bevis som innhentes undergis faglige og kritiske vurderinger. Det må være åpenhet for nye opplysninger og utvises vilje til å revurdere tidligere teorier og oppfatninger. Objektivitetskravet medfører ikke at påtalemyndigheten skal innta en fjernere rolle under

etterforskningen, for derved å sikre en kritisk distanse til saken før den påtaleavgjøres. Men man må være seg bevisst de mekanismer som erfaringsmessig svekker objektiviteten, og iverksette tiltak som kompenserer for det.

Implementeringen av Nærpolitireformen vil prege politiet også i 2017. Som nevnt er det forventet fra politikere at produksjonen og resultatene i straffesakskjeden skal opprettholdes og styrkes i tråd med de føringer som gis i dette rundskrivet. Statsadvokatene må aktivt involvere seg i gjennomføringen av reformen, og derved bidra til å sikre en effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet.

Tor-Aksel Busch

Harald Strand
førstestatsadvokat

Vedlegg til riksadvokatens rundskriv nr. 1/2017

Oversikt over generelle uttalelser og retningslinjer for straffesaksbehandlingen mv. fra riksadvokaten etter utgivelse av rundskriv nr. 1/2016 29. februar 2016

Oppstillingen nedenfor er en enkel referanse og erstatter ikke de fullstendige retningslinjene gitt i det enkelte brev. De fleste retningslinjene er lagt ut på riksadvokatens hjemmeside eller på KO:DE, eller er publisert på Lovdata eller i Tidsskrift for strafferett.

Retningslinjer om oppnevning av settepolitimester etter ny politireform

Brev 20. april 2016 – 2016/00098 82

Her gis retningslinjer om oppnevning av settepolitimester (jf. midlertidige retningslinjer 26. januar s.å.). Det tilligger politimesteren å vurdere sin egen habilitet. Anmodning om oppnevning av settepolitimester settes frem for statsadvokaten i den aktuelle region. Ved eventuell inhabilitet utpeker statsadvokaten et annet politidistrikt i sin egen region til å behandle saken. Dersom det ikke finnes alternativt settepolitidistrikt i statsadvokatregionen, eller det av andre grunner er ønskelig å oppnevne en annen settepolitimester, overlates det til statsadvokaten å rette henvendelse til et annet statsadvokatembete for oppnevning av settepolitimester. Spørsmålet om oppnevning av settepolitimester forelegges ikke riksadvokaten uten i særlige tilfeller.

Ny nordisk politisamarbeidsavtale

Brev 28. april 2016 – 2016/00141 793

I brev til statsadvokatene orienterer riksadvokaten om ny nordisk politisamarbeidsavtale, som trådte i kraft 1. april 2016, og som erstatter politisamarbeidsavtalen fra 2012.

Manglende innsending av støtteskriv til ankar til Høgsterett innan fristen sett av påtalemakta

Brev 6. mai 2016 – 2015/01777 654

Fristen som påtalemakta har gitt forsvarer for å sende inn støtteskriv til domfelte sin anke, vert svært ofte ikkje overheldt. Dette fører til at saka vert sendt over frå riksadvokaten til Høgsterett utan at støtteskriv føreligg, og at Høgsterett ser seg naud til å sette ny frist. Riksadvokaten ber om at statsadvokatane, når dei sett frist for innsending av støtteskriv, understrekar at det er viktig at fristen vert overheldt, og at dei formidlar dette vidare til påtalemakta i politiet.

Rundskriv nr. 2/2016 om politiavhør

11. mai 2016 – 201600799 620

Avhør er av sentral betydning ved all etterforsking, og riksadvokaten har ansvaret for å definere kvalitet i straffesaksbehandlingen. I rundskrivet gis det føringer for hva som kjennetegner avhør av høy kvalitet, hvor kronologiske og mer målrettede avhørsrapporter og obligatorisk lydopptak er to viktige presiseringer til politiet. Rundskrivet må sees i sammenheng med det pågående etterforskløftet. Her har riksadvokaten gjentatte ganger understreket at engasjement for etterforskningsfaget hos toppledelsen i politiet, et mer forpliktende system med hensyn til kvalitet, trening og evaluering, tilstedeværelse, kompetente etterforskningsledere og en aktiv fagledelse er sentrale suksessfaktorer.

Henleggelse av saker om økonomiske misligheter

Brev 13. mai 2016 – 201600829

Disiplinærkomiteen i Norsk kennelklubb har tatt opp med riksadvokaten at det har vært en økning av anmeldelser av saker om underslag og andre økonomiske misligheter i foreninger tilknyttet klubben, og at det synes som om disse konsekvent blir henlagt av politiet. I svarbrevet til komiteen, gir riksadvokaten uttrykk for at han deler komiteens bekymring dersom det er slik at foreningens anmeldelser rutinemessig henlegges. Underslag og annen økonomisk kriminalitet som rammer foreninger som i stor grad baserer sin virksomhet på medlemskontingenter og frivillig arbeid, kan få alvorlige konsekvenser. Underslag som økonomisk slår bena under et lokallag eller som undergraver medlemmenes motivasjon for fortsatt frivillig arbeid er eksempler på handlinger som rammer fornærmede særlig hardt, jf. mål- og prioriteringsrundskrivet punkt V.2 siste avsnitt. Spørsmålet om politiet skal prioritere saken vil alltid bero på en totalvurdering av forholdet og politidistriktets arbeidssituasjon, men når handlingen rammer foreningen særlig hardt skal dette være et moment som taler for å gi saken prioritet. Gjenpart av brevet ble sendt statsadvokatene med tanke på behandling av eventuelle klagesaker.

Direktiv om fastsetting av frist for støtteskriv i straffesaker ved anke over dom og om oversending av saka til ankedomstolen

Brev 15. juni 2016 – 2015/01777 654

Høyesterett har varslet at den vil praktisere den frist påtalemyndigheten har gitt forsvarer for å sende inn støtteskriv. Dersom det ved oversendelsen til Høyesterett ikke foreligger støtteskriv, innebærer dette at Høyesterett vil ta saken under behandling uten at en kan regne med at det vil bli satt ny frist for støtteskriv. På denne bakgrunn har riksadvokaten fastsatt rutiner for påtalemyndigheten når domfelte har anket og det ikke allerede foreligger støtteskriv fra forsvarer. Rutinene gjelder også når domfelte har anket til lagmannsretten etter strprl. § 321 første og andre ledd.

Kravet til originale ankeerklæringer og støtteskriv

Brev 15. juni 2016 – 2015/01777 654

Høyesteretts ankeutvalg har i anke i fengslingssak uttalt at slike anker kunne tas under behandling selv om retten ikke hadde mottatt en original undertegnet ankeerklæring verken fra siktede eller forsvareren. Riksadvokaten gir her direktiv om at påtalemyndigheten ikke i noe tilfelle skal påstå anker avvist fordi det ikke foreligger ankeerklæring i original undertegnet versjon. Det er tilstrekkelig at dokumentet foreligger som utskrift av scannet kopi eller som faks.

Statsadvokatmøtet 2016 – Oppsummering

Brev 1. juli 2016 – 2016/00196 810.2

Brevet er kun sendt til statsadvokatene, men er tilgjengelig på KO:DE. Det inneholder en oppsummering av de pålegg riksadvokaten ga under statsadvokatmøtet 2016, og som det er forutsatt at statsadvokatene på hensiktsmessig måte formidler til politimestrene, påtalejuristene og andre berørte i statsadvokatregionene.

Oversending av anker frå domfelte – enkelte presiseringar og påminningar

Brev 28. september 2016 – 2015/01777 654

I tillegg til de to brev av 15. juni 2016, jf. ovenfor, gir riksadvokaten i dette brevet ytterligere presiseringer og påminnelser.

Rundskriv nr. 3/2016 om henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingsskapasitet mv

19. oktober 2016 – 2016/01086 641.1

Riksadvokaten gir her retningslinjer for adgangen til henleggelse av kapasitetsgrunner. Saker med kjent gjerningsperson kan bare henlegges dersom det i tillegg til de vilkår som gjelder for

slik henleggelse, er særlig grunn til det. Forholdet til henleggelse etter strpl. §§ 62 a og 224 behandles også.

Erfaringer med ny straffelov – ajourføring av riksadvokatens rundskriv mv

Brev 21. oktober 2016 – 2014/00524 30

Tilbakemeldingene fra politimestrene og statsadvokatene m.fl. er at ikrafttredelsen av straffeloven 2005 har forløpt relativt problemfritt. En har gjort noen få tilføyelser i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2015, og for øvrig gjort departementet oppmerksom på enkelte problemstillinger som kan fortjene lovgivers oppmerksomhet.

NAV – feil i oppgitte beløp i bedragerisaker

Brev 21. oktober, 25. oktober og 3. november 2016 – 201601721 159

Med bakgrunn i at NAV har avdekket en feil som medfører at det i årene 2002-2016 er beregnet for høye beløp i flere bedragerisaker, er det sendt ut brev om berørte saker som ikke var rettskraftig avgjort, hvor beløpene må korrigeres i sakene, og om berørte saker med rettskraftig dom, som må vurderes gjenåpnet. NAV har senere gjennomgått sakene før 2014 og fortløpende sendt informasjon om korrigerede beløp direkte til politidistriktet med kopi til statsadvokaten. Også disse sakene må vurderes gjenåpnet, og politiet må sende saken til statsadvokaten innen 3 måneder. Om vurderingen og saksbehandlingen vises det til brevet av 25. oktober 2016.

Gjenopptakelse av straffeforfølgning etter straffeprosessloven § 74

Brev 27. oktober 2016 – 2016/01689 331.1

Riksadvokaten har i brev av 27. oktober 2016 avklart noen spørsmål i forbindelse med gjenopptakelse av straffeforfølgningen i henlagte saker mot noen som har vært siktet, herunder om det kan foretas rettslig etterforskning uten at vilkårene er oppfylt etter straffeprosessloven § 74.

Kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning – innberetninger til riksadvokaten mv. – enkelte presiseringer

Brev 23. november 2016 – R 2016-1 - R 2016-1

Ved lov 17. juni 2016 nr. 54 fikk politiet en utvidet adgang til å anvende skjulte tvangsmidler ved etterforskning og avverging av alvorlige lovbrudd. Lovendringene trådte dels i kraft samme dag, dels 9. september 2016 (nytt kapittel 16 d). Ny forskrift om kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning trådte i kraft 9. september 2016. I tilknytning til den nye forskriften og innberetningsplikten til riksadvokaten, gis i dette brevet en del presiseringer.

Forsøk på kjøp av seksuelle tjenester – oppheving av forelegg

Brev 29. november 2016 – 2014/00524 – 30

I brev av 21. oktober 2016 til Justis- og beredskapsdepartementet gjorde riksadvokaten oppmerksom på at forsøk på kjøp av seksuelle tjenester fra voksne synes å ha blitt avkriminalisert ved ikrafttredelsen av straffeloven 2005. I nærværende brev begrunnes og fastholdes at forsøk på overtredelse av straffeloven 2005 § 316 *første ledd* i dag ikke er straffbart, og at det hører under lovgiver å endre denne rettstilstanden. Påtalemyndigheten må besørge at forelegg som er ilagt i strid med ovennevnte lovforståelse blir opphevet. Kompetansen til dette ligger hos statsadvokaten. Etter opphevelsen må straffeforfølgningen henlegges som *intet straffbart forhold* (kode 050).

Standardisert mandat for sakkyndige uttalelser om ruspåvirket kjøring. En veiledning.

Brev 12. desember 2016 – 2012/01029 036

En arbeidsgruppe oppnevnt av riksadvokaten har foreslått et standardisert mandat for politiets anmodninger om sakkyndige uttalelser ved mistanke om føring av motorvogn under påvirkning av annet berusende eller bedøvende middel enn alkohol. Gruppen har også utarbeidet en kort veiledning for påtalemyndigheten i politiet. Riksadvokaten gir sin tilslutning til gruppens anbefalinger.

Ajourføring av vedlegg til rundskriv nr. 3/2009 om standardiserte bøtesatser ved vegtrafikkovertrедelser

Brev 22. desember 2016 – 201401491 541.0

Bøtesatsene er ajourført med utgangspunkt i endringer av 16. desember 2016 i forskrift av 29. juni 1999 om forenklet forelegg i vegtrafikksaker.

Direktiv om politiets informasjonsplikt ved avhør av barn mfl. uten vitneplikt

Brev 28. desember 2016 – 2016/02014 622.4

Riksadvokaten har i brev til politimestrene og statsadvokatene 28. desember 2016 gitt enkelte direktiver om hvordan påtalemyndigheten skal forholde seg til Høyesteretts kjennelse 19. oktober 2016. Kjennelsen omfatter informasjonsplikten når politiet skal avhøre barn over 12 år som ikke har plikt til å forklare seg, typisk fordi det er en av foreldrene som er mistenkt. Informasjonsplikten er først oppfylt dersom barnet forstår at avhøret kan bli brukt i en senere straffesak. Riksadvokaten har i brevet også gitt pålegg om gjennomgang av saker og reparasjon av eventuelle feil i form av mangelfull informasjon til vitnet. Slik gjennomgang, og eventuell reparasjon av feil, skal prioriteres.

Fråsegn om tvil om bortlegging

Riksadvokaten har i avgjerd 11. januar 2017, som gjeld klage over offentleggjering av påtalevedtak og grunngjevinga for påtalevedtak, uttalt at påtalemakta heretter ikkje bør gi uttrykk for tvil om bevisresultatet ved bortlegging av straffesaker. Avgjerda er lagt ut på riksadvokaten si heimeside.

Nasjonal standard for etterforskning og påtalepraksis i mindre økonomiske straffesaker

Brev 14. februar 2017 – 201401510 274

En arbeidsgruppe med representanter fra politiet og påtalemyndigheten har på bakgrunn av oppdragsbrev fra regjeringen til Politidirektoratet og Konkursrådet utarbeidet en standard for etterforskning og påtalepraksis i mindre økonomiske straffesaker. Riksadvokaten anbefaler at den nye standarden legges til grunn så langt den passer, dog slik at det i straffesakssammenheng må være rom for en viss lokal tilpasning.